

ANALIZA / ISTRAŽIVANJE:
PERCEPCIJA
GRAĐANAKI
ČAČKA O
KORUPTIVNIM
POJAVAMA U
LOKALNOJ
ZAJEDNICI

SADRŽAJ

1.	UVODNE NAPOMENE.....	2
1.1	Uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama.....	3
2.	METODOLOŠKI OKVIR.....	4
3.	KORUPCIJA NA LOKALNOM NIVOU.....	5
3.1.	Zakonska regulativa na lokalnom nivou.....	6
4.	REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	8
5.	ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	20
5.1	Zaključci.....	20
5.2	Preporuke.....	21

1. UVODNE NAPOMENE

Analiza „Percepcija građana/ki Čačka o koruptivnim pojavama u lokalnoj zajednici” izrađena je u okviru projekta “Uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama u gradu Čačku” koji sprovodi Centar za monitoring i aktivizam – CEMA, a uz podršku regionalnog projekta SMART Balkan – Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan kojeg implementira Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Center for Research and Policy Making (CRPM) i Institute for Democracy and Mediation (IDM), a finansijski podržava Ministarstvo spoljnih poslova Kraljevine Norveške.

Godine u kojima se borba protiv korupcije nalazila na vrhu prioriteta Vlade i građana nisu iskorišćene za jačanje institucija, čime bi se obezbedilo da sistem funkcioniše bez obzira na postojanje „političke volje“. Kritike koje iz Brisela stižu u Beograd, a koje se odnose na stagnaciju u borbi protiv korupcije, već godinama se fokusiraju na iste probleme. Izveštaji Evropske komisije pridaju veliki značaj korupciji kao problemu za napredak Srbije na evropskom putu, i potvrđuju da državni organi nisu primenili brojne zakone i planove za borbu protiv korupcije. Pored toga što se reč "korupcija" pominje na čak 77 mesta u samo jednom izveštaju, o značaju koji je dat ovom problemu svedoči i činjenica da se o njemu govori u vezi sa svim ključnim uslovima EU integracija – u okviru političkih kriterijuma, vladavine prava, ekonomskog razvoja, slobode medija i javne uprave.

Zamerke koje upućuju evropske institucije, bitno se ne razlikuju od onih koje vlastima prenose predstavnici civilnog sektora u Srbiji.

Naime, imajući u vidu da su rokovi za ispunjavanje obaveza iz pregovaračkog Poglavlja 23 višestruko probijeni, pre nekog vremena pojavila se potreba za revizijom Akcionog plana za ovo Poglavlje. Kako bi u ovaj proces bio uključen i civilni sektor, na čemu EU insistira, organizovano je nekoliko ciklusa pregovora između predstavnika ministarstva i Evropskog konventa za poglavlje 23 koji okuplja sve relevantne organizacije u ovim oblastima. Najmanje sluha za mišljenje struke, nadležni organi su pokazali u oblastima koje se bavi borbom protiv korupcije, jer skoro 70 odsto komentara, koji su se ticali korupcije, nije završilo u konačnoj verziji Akcionog plana.

1.1 Uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama

Jedna od obaveza iz Akcionog plana za Poglavlje 23 (Klaster 1) bila je uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama. To podrazumeva usvajanje Lokalnih antikorupcijskih planova (LAP) i formiranje tela za njihovo praćenje. Iako je rok za završetak ovih radnji bio jun, 2017. godine, u Srbiji je još uvek značajan broj lokalnih samouprava koje nisu učinile ni jedan korak u ispunjavanju ovih obaveza. Čak postoje i one, kao što je grad Čačak, koje nikada nisu odgovorile na upit Agencije za sprečavanje korupcije zašto još uvek nisu uspostavile lokalne antikoruptivne mehanizme (ovaj podatak se nalazi u zvaničnim izveštajima Agencije).

Lokalni antikorupcijski plan (LAP) je dokument u kojem se identifikuju oblasti, procesi, procedure i nadležnosti u lokalnim samoupravama kod kojih postoji rizik za nastanak korupcije i kojim se predlažu načini za upravljanje tim rizicima. Akcioni plan za Poglavlje 23 predviđa da sve lokalne saouprave izrade LAP i formiraju telo za njegovo praćenje (aktivnost 2.2.10.37). Nažalost, prema podacima Agencije za sprečavanje korupcije, do 15. decembra, 2022. godine, SAMO 38 lokalnih samouprava (od ukupno 145) je usvojilo Lokalni antikorupcijski plan i formiralo telo za praćenje njegovog sprovođenja.

Građanska participacija i građanski nadzor je, po našem mišljenju jedan od ključnih modela za sprovođenje principa dobre uprave. Nažalost, ovaj model, posebno u lokalnim zajednicama, je nedovoljno prihvaćen od strane građana. Čak i oni malobrojni građani, koji su zainteresovani za lokalnu politiku jer su svesni njenog značaja, često budu obeshrabreni kada požele da se sa njom uhvate u koštac, pošto ne znaju kako to da učine, koja je njihova i uloga njihovih organizacija, šta mogu da urade i na koji način. Političari neretko svesno zloupotrebljavaju nezainteresovanost i neznanje građana stvarajući oko sebe oreol tajne i privid prevelike važnosti vlastitog posla, a iza takvog stava obično se kriju manipulacija, prikrivanje nerada i neefikasnost.

Osim toga, procese donošenja odluka karakteriše otpor javnih vlasti prema kreiranju javnih politika zasnovanih na dokazima, kao i odsustvo transparentnosti, odgovornosti i uključivanje OCD u proces donošenja odluka. Odnos između javnih vlasti i organizacija civilnog društva još uvek obeležavaju fragmentarna saradnja i selektivan pristup pojedinačnim organizacijama.

Moguća rešenja/aktivnosti za sprečavanje (ili bar ublažavanje) prikazanog stanja na lokalnom nivou su:

- **Istraživanje percepcije građana o korupciji** na lokalnom nivou kojim bi se argumentovao obim ovog problema;
- **Javno zagovaranje** za uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama (grad Čačak) u kome bi građani uzeli aktivno učešće;
- **Informisanje i edukacija građana** o značaju njihovog aktivnog učešća u uspostavljanju lokalnih antikoruptivnih mehanizama.

U skladu sa ovim načelima zasnovana je i naša projektna ideja kao i projektne aktivnosti u okviru projekta "Uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama u gradu Čačku" iskreno verujući da, dosadašnja praksa, u izvesnoj meri može biti promenjena u pozitivnim pravcima.

Istraživački tim

2. METODOLOŠKI OKVIR

Polazeći od činjenice da država daje legalni okvir borbi protiv korupcije, a legitimitet toj borbi društvo, formulisaćemo metodološki okvir našeg istraživanja. **Analiza** će biti podeljena na dva dela.

Prvi deo Analize je deskriptivne prirode i ima za cilj da definiše pojavne oblike korupcije na lokalnom nivou, specifičnosti korupcije sa posebnim naglaskom na najzastupljenije koruptivne oblasti na lokalnom nivou. U tu svrhu, kao važnim izvorom podataka služićemo se postojećim pravnim i drugim dokumentima, propisima i zakonima, kao i istraživanjima, empirijskim analizama, izveštajima i dokumentima nastalim iz projekata koje su sprovele međunarodne organizacije i organizacije civilnog društva, a koje se bave korupcijom na lokalnom nivou i lokalnim politikama u oblasti sprečavanja i borbe protiv korupcije.

U drugom, **empirijskom delu Analize**, potrebno je pre svega dati procenu posvećenosti odgovarajućih institucija u borbi protiv korupcije na lokalnom nivou i efikasnom sprovođenju zakonskog okvira. Pošto smo u prvom delu **Analize** definisali predmet našeg istraživanja, fokusiraćemo se na prikupljanje, obradu i sintetizovanje odgovora na postavljena istraživačka pitanja:

1. Gde građani najviše prepoznaju koruptivne pojave u lokalnim sredinama?

Jedan od najefikasnijih metoda za prikupljanje podataka koji bi trebalo da pruži odgovor na dato pitanje jeste anketiranje građana Čačka. Anketa je koncipirana tako da se iz nje dobiju informacije o percepciji korupcije na ovom području, konkretnije, da se dobiju odgovori na pitanja: kakav je stav građana po pitanju korupcije, koliko je njihovo poverenje u određene organe i institucije lokalne samouprave, da li su imali priliku da učestvuju u korupciji, da li bi učestvovali u korupciji i sl. Na ovaj način dolazimo do informacija o stanju javnog mnjenja u lokalnoj zajednici, koje nam će koristiti za određivanje i formulisanje konkretnih preventivnih mera.

2. U kojoj meri su organi lokalnih samouprava transparentni u svom radu?

Transparentnost u radu je od krucijalnog značaja za sprečavanje korupcije i kvalitetniju, a samim tim i bolju saradnju lokalne vlasti i njihovih građana, odnosno pospešivanja građanskog aktivizma. Na koji način su građani/ke informisani o radu organa lokalne samouprave, da li su im dostupne sve odluke i druga pravna akta utvrdićemo na osnovu dobijenih rezultata, kako iz orijentacionih istraživanja, tako i online ankete.

Da zaključimo, metodologija je koncipirana tako da upozna građane sa posledicama, zakonskim rešenjima, postojećim mehanizmima za suprotstavljanje korupciji, kao i predočavanju rezultata obavljenog istraživanja o stanju i razvijenosti korupcije u njihovoj zajednici, usmeravanje i motivisanje građana, naročito mlađe populacije, za angažovanje u suprotstavljanju korupciji.

3. KORUPCIJA NA LOKALNOM NIVOU

Karakter lokalne zajednice značajno određuje specifičnosti korupcije na lokalnom nivou. Naime, u lokalnoj zajednici postoje i deluju svi neophodni činioci za pojavu i širenje korupcije, počevši od društveno ekonomske i političke situacije, preko nefunkcionisanja mehanizma socijalne kontrole do krize moralnog sistema vrednosti. U takvoj sredini korupcija postaje sastavni deo svakodnevnog života, tj. prihvata se kao nešto što je uobičajeno i što se ne mora skrivati.¹

Problemi korupcije na lokalnom nivou umnogome se poklapaju sa problemima koji postoje i na nacionalnom nivou a delom su i specifični za ovaj oblik organizacije vlasti. Ono što lokalni nivo razlikuje su: relativno slabi kapaciteti organa vlasti, institucionalni okvir – neke lokalne samouprave još uvek nisu uspostavile ni kontrolne mehanizme koji su zakonom obavezni (npr. budžetska inspekcija i revizija), kao ni tela koja bi pomogla borbi protiv korupcije, a koja su opcionog karaktera (Lokalni antikorupcijski

plan, Lokalni antikorupcijski forum, Zaštitnik građana, telo za praćenje primene Etičkog kodeksa funkcionera lokalne vlasti).

Sledeća specifična slabost ogleda se u nedovoljno uređenom sistemu zapošljavanja i statusa lokalnih službenika (npr. nepostojanje delotvornih pravila o sukobu interesa). Najzad, kao veliki problem na lokalnom nivou može se navesti i zavisnost od centralnih organa vlasti usled čega dolazi do pojedinih vidova političke korupcije”.²

¹ Aleksandar R. Ivanovic, (2009). Prevencija korupcije u lokalnoj zajednici, treća naučna konferencija sa međunarodnim ucescem – Korupcija i pranje novca (uzroci, otkrivanje, sprečavanje), Internacionalna asocijacija kriminalista, str. 139-150. Sarajevo (BIH), dostupno preko: https://www.academia.edu/3205399/PREVENCIJA_KORUPCIJE_U_LOKALNOJ_ZAJEDNICI_THE_PREVENTION_OF_CORRUPTION_IN_THE_LOCAL_COMMUNITY, str. 146.

“Analiza uzroka i pojava oblika korupcije na lokalnom nivou”, Agencija za borbu protiv korupcije, april 2013, str. 3-6, dostupno preko: <http://www.acas.rs/wp-content/uploads/2012/06/Analiza-uzroka-i-pojavnih-oblika-korupcije-na-lokalnom-nivou.pdf>.

² Metodologija za utvrđivanje indeksa odgovornosti, transparentnosti i proverljivosti na lokalnom nivou, Priručnik za gradove i opštine, Stalna konferencija gradova i opština, Savez gradova i opština Srbije, Beograd, dostupno preko: <http://www.skgo.org/upload/files/Metodologija.pdf>, str 10.

Korupcija na lokalnom nivou nedvosmisleno je pokazala da je nastala kao posledica velikog raskoraka između objavljenog prava i njegove empirijske primene.

Međutim, i tu se naišlo na problem, jer dati zakoni su se donosili ili zbog pritiska EU zvaničnika od kojih zavisi naše približavanje EU ili pritiska javnosti. Tako je primera radi, pritisak javnosti, a naročito medija, doveo do usvajanja neophodne zakonske regulative (Zakon o zaštiti uzbunjivača), koja bi omogućila temelj borbi protiv korupcije. Do sada su se u toj borbi najbolje i pokazali sami građani. Oni koji su prijavili korupciju zato što im je to savest nalagala. Nažalost, teška iskustva pojedinaca koji su pokušali da ukažu na te probleme, kao i posledice koje su ih nakon toga sustigle, sprečavaju sve ostale koji bi mogli da "progovore" o bahatosti lokalnih moćnika.

Uobičajena praksa je da se kod nas najčešće verbalno vodi borba protiv korupcije. Ali, trebalo bi naglasiti, da borba protiv korupcije ne zavisi samo od spremnosti za javnu osudu korupcije već i od političke volje, kako na državnom, tako i na nivou svake pojedinačne lokalne samouprave.

3.1. Zakonska regulativa na lokalnom nivou

Pravni okvir za borbu protiv korupcije u Srbiji čini članstvo u međunarodnim organizacijama.

Uspostavljanjem pravnog okvira, država se opredelila za izradu Nacionalne strategije za borbu protiv korupcije i Akcionog plana, koji bi trebalo da obezbedi njenu primenu. Usvajanjem Zakona o zaštiti uzbunjivača („Sl. glasnik RS“, br. 128/2014) donesen je osnovni paket antikorupcijske regulative primenljiv na lokalnom nivou. Ovaj paket, pored navedenog zakona čine još i: Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Zakon o rešavanju sukoba interesa, Zakon o državnoj revizorskoj instituciji, Zakon o Agenciji za sprečavanje korupcije, Zakon o finansiranju političkih aktivnosti i Zakon o javnim nabavkama. Ove zakonske regulative su dopunjene i nizom drugih zakonskih i podzakonskih akata. Pored navedenog Republika Srbija je ratifikovala i ključne međunarodne konvencije³, čime je pokazala da je spremna da primeni međunarodne pravne standarde i regulative u domaće zakonodavstvo. Uprkos tome, slažemo se sa mišljenjima koja ističu da postojeće antikorupcijsko zakonodavstvo nije dalo željene rezultate na lokalnom nivou vlasti.

U prilog tome govori i činjenica da Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije u Republici Srbiji (2013 – 2018), prepoznaje navedeni problem odsustva primene antikorupcijske politike na nivou lokalne samouprave. Političke aktivnosti, Javne finansije, Privatizacija i javno-privatno partnerstvo, Pravosuđe, Policija, Prostorno planiranje i izgradnja, Zdravstvo, Obrazovanje i sport i Mediji su definisani kao prioritetne oblasti borbe protiv korupcije, a predviđa se i „usvajanje

---

³ Ovde možemo nabrojati: Krivičnopravnu konvenciju o korupciji Saveta Evrope i njegovog Dodatnog protokola, Konvenciju UN za borbu protiv korupcije, Građanskopravnu konvenciju o korupciji Saveta Evrope i Konvenciju o dostupnosti informacija.

pokrajinskih i lokalnih akcionih planova za borbu protiv korupcije čije sprovođenje nadziru stalna radna tela pokrajinskih, odnosno lokalnih skupština⁴.

Međutim, i pored nabrojane zakonske regulative, praksa pokazuje da je participacija građana u kontroli rada opštinskih organa i dalje na nezadovoljavajućem nivou. Nepravilnosti u raspodeli budžetskih sredstava, korupcija i nepoštovanje tenderskih procedura u javnim nabavkama, kao i nesposobnost u određivanju prioriteta u razvoju lokalnih sredina - najčešće su praćeni nezainteresovanošću građana i njihovim niskim nivoom poznavanja rada lokalne samouprave.

Suočen sa korupcijom, građanin pred sobom ima predstavnika vlasti - državnog činovnika, policajca, sudiju ili koga drugog.

I proklinje njihovu pohlepu i svoju lošu sreću, ali obično ne razmišlja kakva je korupcija u pitanju: da li to oni samo dopunjuju svoju zaradu uzimajući mito, igrajući ovu staru igru samo za sebe, ili se radi o nečem većem, uz učešće viših ešalona državne uprave i politike?

U zemljama zrele demokratije dominira „sitna“ administrativna korupcija, gde pojedini državni zvaničnici sami rade za svoj račun, ili gde, eventualno, manje grupe rade zajednički, krijući se od zakona, kolega i istražnih organa. Tip korupcije je isti, bez obzira da li se korupcijom bavi najniži državni činovnik ili ministar. Bitno je da se radi o situaciji gde se pojedinci stavljaju izvan zakona, u sopstvenom interesu, i da država nije naklonjena toj njihovoj delatnosti. To je uobičajena, tzv. decentralizovana korupcija. Međutim, u mnogim zemljama u tranziciji i u razvoju korupcija se igra na znatno višem nivou. Moćni pojedinci i grupe pokušavaju da osvoje državu, tj. da je stave pod svoju kontrolu i iskoriste za sopstveno bogaćenje. Nekada u tome uspeju delimično, a nekada u celini.

Borba protiv ove pošasti je teška i dugotrajna. Za početak prioritet bi svakako trebalo da bude veća angažovanost civilnog sektora, pritisak medija i građanski aktivizam usmeren ka stvaranju institucionalnih mehanizama za borbu protiv korupcije. Centar za monitoring i aktivizam je prepoznao svoju ulogu i u tom smislu pokrenuo inicijativu za uspostavljanje antikoruptivnih mehanizama u gradu Čačku.

⁴ 3.1 Političke aktivnosti, odeljak 3.1.5

Takođe o Lokalnim akcionim planovima za borbu protiv korupcije detaljnije videti: Vanesa Belkić, (decembar 2015 - februar 2016). Lokalno akciono planiranje u oblasti borbe protiv korupcije, op.cit.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

S obzirom da uspešna borba protiv korupcije podrazumeva i aktivnu uključenost građana/ki, jedan aspekt istraživanja posvećen je ispitivanju percepcije građana/ki o koruptivnim pojavama u njihovoj lokalnoj samoupravi.

Anketa je koncipirana tako da su na početku uopštena pitanja koja se tiču pola, zaposlenja, stručne sprema, godina ispitanika, a zatim slede pitanja vezana za prisutnost korupcije u lokalnim i republičkim organima i institucijama.

Anketa je bila dostupna na 2 portala, na Facebook stranicama medija i građana koji su u anketi učestvovali, a sprovedena je u periodu od 10.05. – 10.06.2023. godine.

Linkovi upitnika:

<https://www.cemaforum.rs/sr/vest/8812/ANKETA:-Percepcija-gra%C4%91ana/ki-o-korupciji-na-lokalnom-nivou/>

<https://www.cema.rs/sr/vest/576/ANKETA:-Percepcija-gra%C4%91ana/ki-o-korupciji-na-lokalnom-nivou/>

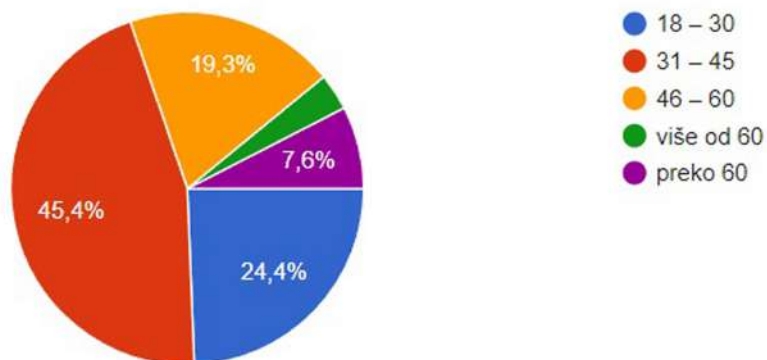
<https://www.facebook.com/cemaforum>

<https://www.facebook.com/CEMA.CACAK/>

Upitnik je popunilo 219 ispitanika/ca. Što se tiče rodne zastupljenosti zanimljivo je da je u anketranju učestvovao veći broj osoba ženskog pola što implicira da je ova kategorija stanovništva češće žrtva korupcije u odnosu na muški pol. Od ukupnog broja anketiranih 58,8% čini žensku populaciju a 41,2% mušku.

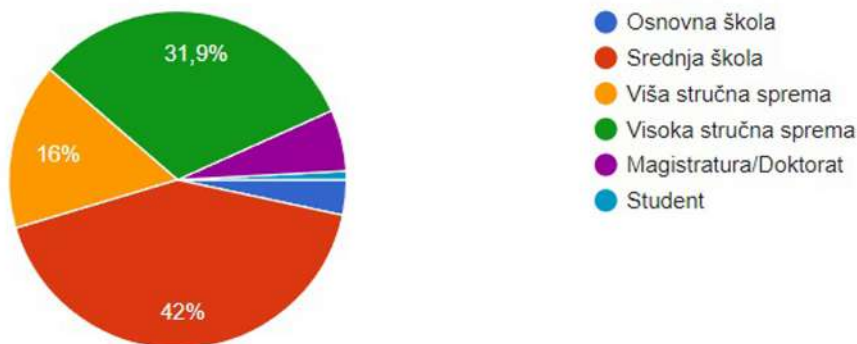
Najveći broj učesnika ankete, što iznosi 45,4%, pripada najaktivnijem delu populacije, odnosno starosnoj strukturi koja se kreće od 31 do 45 godina. Od 18 do 30 godina je 24,4% ispitanih, od 46 do 60 godina je 19,3%, dok je sa više od 60 godina samo 7,6% ispitanih.

Koliko imate godina?

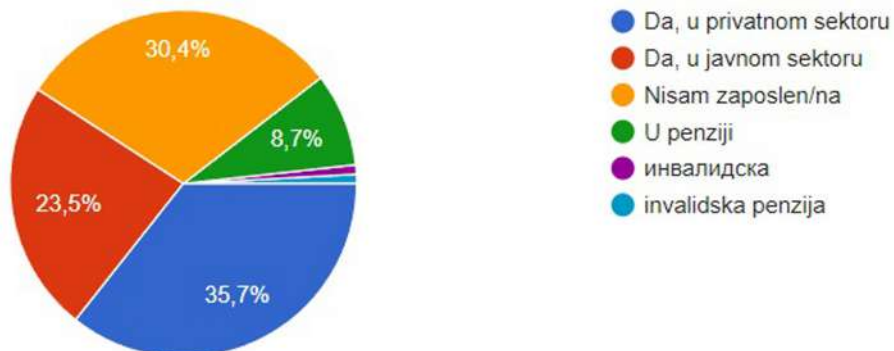
Skoro polovina ispitanika/ca je sa srednjom stručnom spremom - 42%, dok je visoko obrazovanih 31,9%. Višu stručnu spremu ima 16% anketiranih a 3,4% poseduju samo osnovno obrazovanje. Zanimljivo je da 5,9% ispitanika/ca ima akademska zvanja kao što su magistar ili doktor nauka.

Koji je vaš stepen stručne spreme?

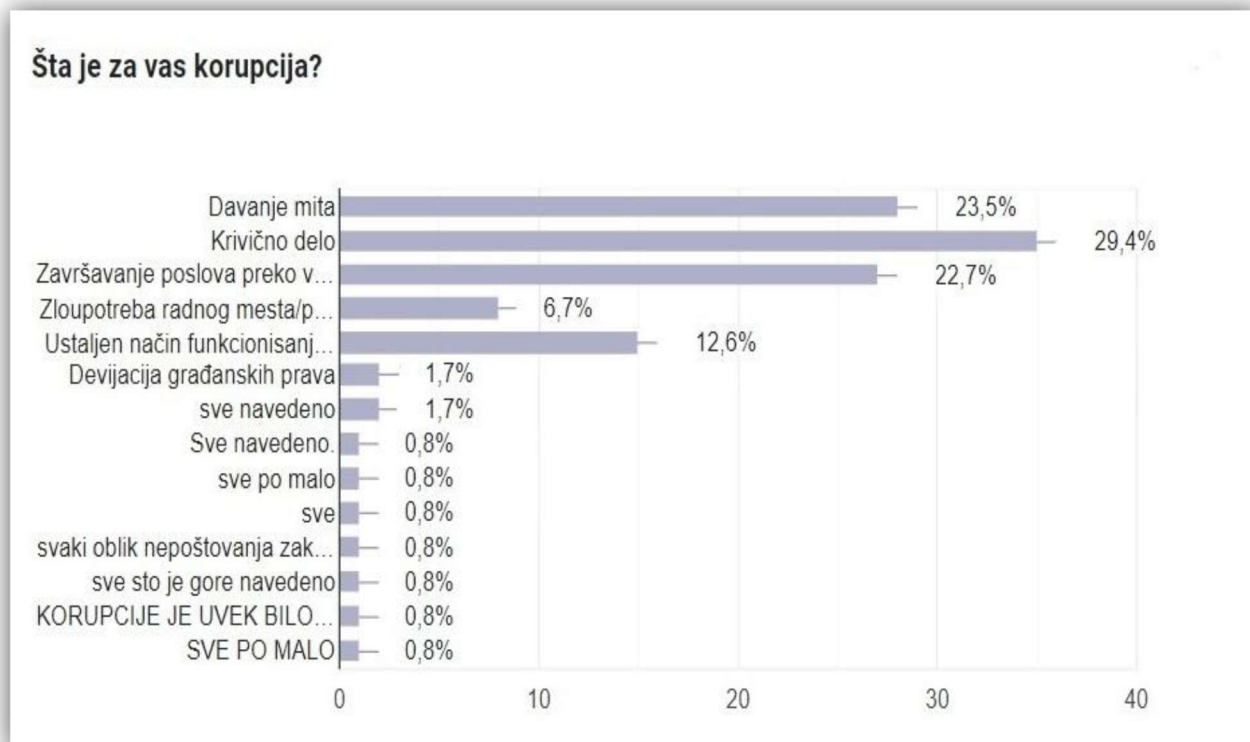

Svih 219 ispitanika/ca odgovorilo je na pitanje o radnom statusu. Rezultati pokazuju da 35,7% radi u privatnom sektoru, 23,5% u javnim institucijama, 30,4% ispitanih nije zaposleno, a 8,7% ispitanika je u penziji. Za nas je bio zanimljiv podatak o visokom procentu anketiranih koji su zaposleni u javnom sektoru a koji su spremni da učestvuju u istraživanju na ovu temu.

Da li ste zaposleni?

Takođe je zanimljivo da ni jedan ispitanik nije izbegao odgovor na pitanje šta je korupcija (*Tabela 1*). Ponuđeno je pet odgovora i kao opciono šesto da ispitanik sam dopiše odgovor. Najviše ispitanika/ca, čak 29,4% smatra da je korupcija **krivično delo**. Oko 10% ispitanika je navelo da je korupcija sve ponuđeno u odgovorima, dok 22,7% ispitanih korupciju percipira kao **završavanje poslova preko veze**. Očekivano, građani/ke pojam korupcije u visokom procentu - 23,5% vezuju davanje **mita**, kao najpoznatiji i najrasprostranjeniji oblik korupcije.

Tabela 1

Zanimljivo je da su anketirana lica najsložnija u odgovoru na pitanje da li je korupcija prisutna u organima lokalne samouprave grada Čačka. Čak 82,1% ispitanika/ca je dalo potvrđan odgovor, dok samo 3,4% smatra da u lokalnoj samoupravi nema koruptivnih pojava. Ako u celokupnu sliku datih odgovora dodamo i 12,8% anketiranih koji nisu želeli da odgovore na postavljeno pitanje iz određenog razloga, **ostaje zabrinjavajući podatak da je stepen percepcije građana/ki Čačka o prisutnosti koruptivnih pojava u organima lokalne samouprave izuzetno visok.**

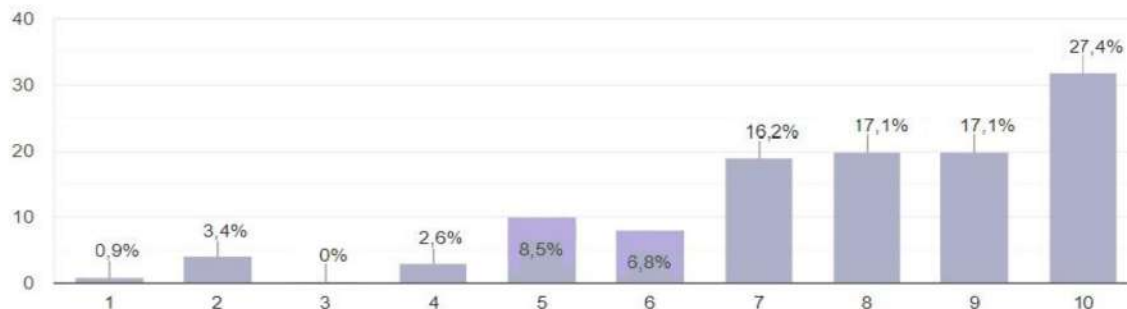

Da li je korupcija prisutna u organima lokalne samouprave grada Čačka?

U narednom pitanju (*Tabela 2*) ocenjivana je prisutnost korupcije u lokalnoj samoupravi ocenama od 1 (nema korupcije) do 10 (maksimalna korupcija). Čak 27,4% ispitanih je odgovorilo da u lokalnoj samoupravi jeste prisutna maksimalna korupcija, 17,1% je ocenilo prisutnost korupcije ocenom 9, dok je samo 0,9% ocenilo da korupcija nije prisutna u organima lokalne samouprave. Ocenу nuđu od 5 dalo je samo 6,9% ispitanih tako da je prosečna ocena o prisutnosti korupcije u lokalnim organima veoma visoka - 7,79 što potvrđuje i rezultat iz prethodne tabele (*Tabela 1*).

Ocenite Vaše viđenje postojanja korupcije u organima lokalne uprave u gradu Čačku (ocene su od 1 do 10; ocena 1 bez korupcije i 10 maksimalna korupcija).

Tabela 2

Autori ankete su sledećim pitanjem hteli da utvrde na osnovu čega je formirano mišljenje o prisutnosti korupcije u lokalnoj samoupravi. Oko 43,7% ispitanika je navelo da je to na osnovu ličnog iskustva, dok 37% anketiranih odgovara da su svoje stavove formirali na osnovu iskustva drugih. Manji broj, samo desetak procenata ispitanih, ne zna na koji način je formiralo mišljenje, dok je 4,2% navelo da je nešto drugo razlog verovanja u prisutnost korupcije. **Uzimajući u obzir sve odgovore čak 80,7 % ispitanih se srelo sa korupcijom na lokalnom nivou, kako ličnim iskustvom, tako i preko iskustva drugih osoba.**

Da li je Vaše mišljenje posledica ličnog iskustva?

Kao osnovne uzroke koruptivnih pojava u organima lokalne samouprave, 28,6% ispitanika/ca navodi odsustvo efikasne unutrašnje i spoljne kontrole u cilju suzbijanja korupcije, loša primena zakona je prepoznata od strane 21,8% ispitanih, neobaveštenost 16,8%, dok 14,3% anketiranih smatra da je netransparentnost u radu opštinskih službi jedan od glavnih razloga nastanka korupcije. Zanimljivo je takođe da se među odgovorima izdvajaju i nepostojanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama sa 9,2%, a da 5,9% ispitanih u komplikovanim procedurama vidi uzroke za razvoj korupcije (Tabela 3).

Uzrok pojave korupcije u organima lokalne samouprave u gradu Čačku?

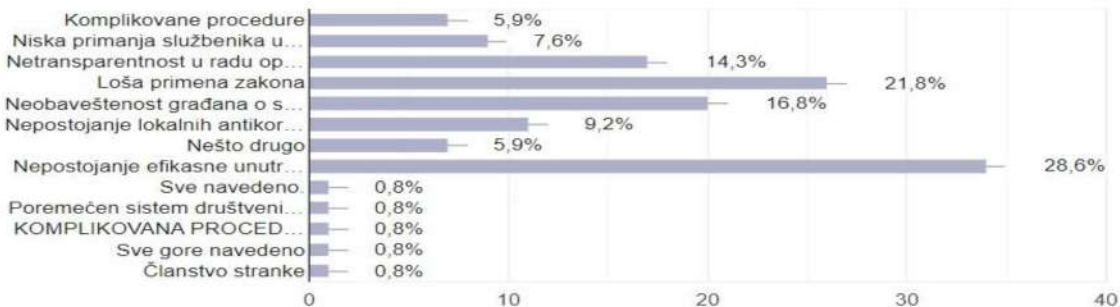
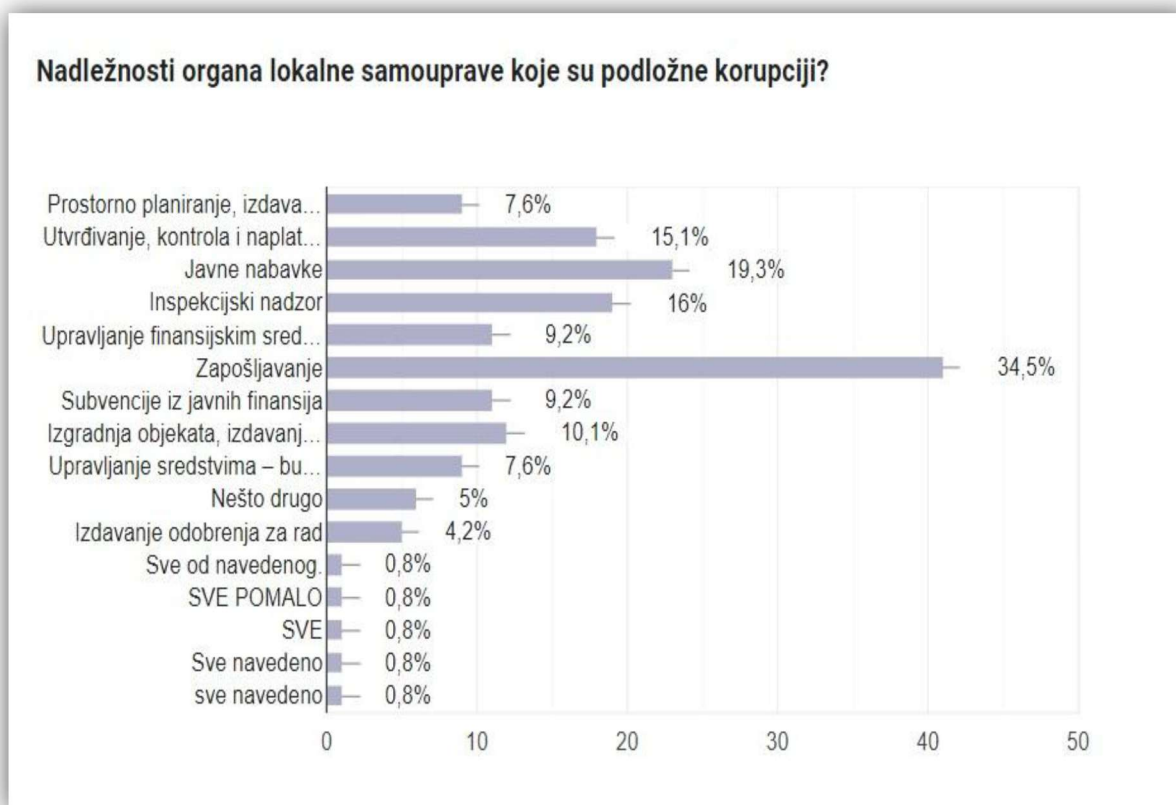

Tabela 3

Jedan od najosetljivijih poslova organa lokalne samouprave koji građani vezuju za korupciju je **zapošljavanje** i sa tim je saglasno više od trećine ispitanih, čak 34,5%. Sledeće su javne nabavke sa 19,3%, dok 15,1% smatra da je utvrđivanje, kontrola i javna naplata prihoda i poreza. U izgradnji objekata i izdavanju građevinskih dozvola 10,1% anketiranih prepoznaje "potencijal" za korupciju. Inspekcijski nadzor je zaokružilo 16% ispitanih, a 7,6% smatra da je lokalni budžet u zoni rizika od korupcije.

Zanimljivo je da samo 4% učesnika/ca ove ankete percipira sve službe lokalne samouprave osetljivim na korupciju.

Tabela 4

Na pitanje da li su se našli u situaciji da nekome ponude mito 25,2% ispitanika/ca je odgovorilo potvrdno, dok je 59,7% odgovorilo da nije bilo u takvoj situaciji. Nije želelo da odgovori 12,6% ispitanih. Dopisani odgovori na ovo pitanje su simptomatični: "Da, ponudio, prihvaćeno" i "Da, za posao, ali je neko drugi dao više pa je dobio posao" što ukazuje da građani više i ne kriju koruptivne radnje i da su spremni da javno istupe.

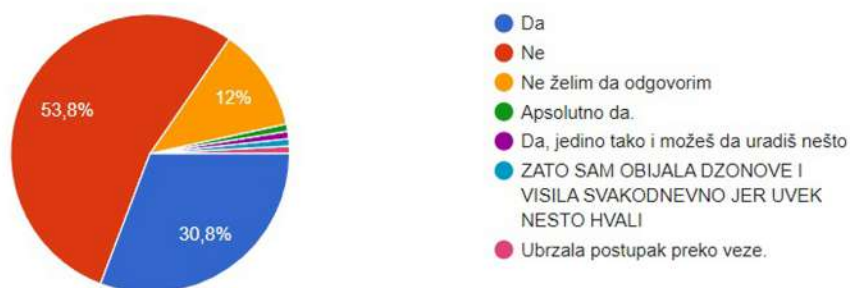

Da li ste bili u situaciji da nekome ponudite mito?

Više od polovine anketiranih, 53,8%, je odgovorilo **da nikada nije završilo ni jedan posao "preko veze"** uz pomoć nekog iz organa lokalne samouprave. Trećina, 30,8%, je odgovorilo da jeste, dok 12% nije želelo da odgovori na postavljeno pitanje.

Da li ste nekada, uz pomoć nadležnih u lokalnoj samoupravi, završili posao preko veze?

Na pitanje **kome najviše šteti korupcija** učesnici ankete su imali mogućnost da izaberu više ponuđenih odgovora (Tabela 5). Na osnovu dobijenih rezultata zaključak je da polovina ispitanih smatra da korupcija šteti svima, dok druga polovina vidi građane kao najveće žrtve korupcije. Samo 2,5% ispitanih prepoznaje lokalne službenike kao osobe kojima se koruptivnim radnjama pričinjava neka šteta.

Kome najviše šteti korupcija u organima lokalne samouprave?

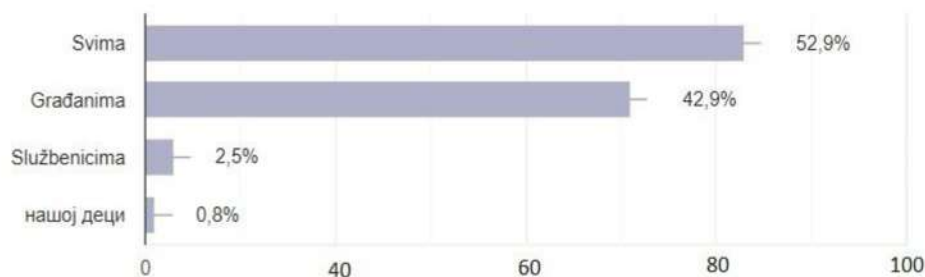

Tabela 5

Imajući u vidu činjenicu da je Čačak jedna od lokalnih samouprava u kojoj nisu uspostavljeni antikoruptivni mehanizmi po Modelu Agencije za borbu protiv korupcije, ne iznenađuje podatak da čak 91,5% anketiranih nije upoznato sa aktivnostima koje lokalna samouprava sprovodi na smanjenju korupcije. **Samo 5% ispitanih je na pitanje da li ste upoznati sa aktivnostima koje lokalna samouprava sprovodi na smanjenju korupcije odgovorilo pozitivno.**

Da li ste upoznati sa aktivnostima koje lokalna samouprava sprovodi na suzbijanju korupcije?

Kao najuspešniji način borbe protiv korupcije 42% ispitanih predlaže uvođenje strožijih kaznenih mera. **Najefikasniji oblik borbe protiv korupcije je javno objavljivanje i zakonsko procesuiranje otkrivenih slučajeva** smatra 16,8% anketiranih, dok 13,4% tvrdi da je potrebna jača unutrašnja kontrola opštinskih službi. **Uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama predlaže** 11,8% učesnika/ca ankete, dok pojednostavljenje procedura i skraćivanje vremena za dobijanje dozvola izdvaja 7,6% ispitanih (Tabela 6).

Koji su, po vašem mišljenju, najuspešniji modeli za borbu protiv korupcije?

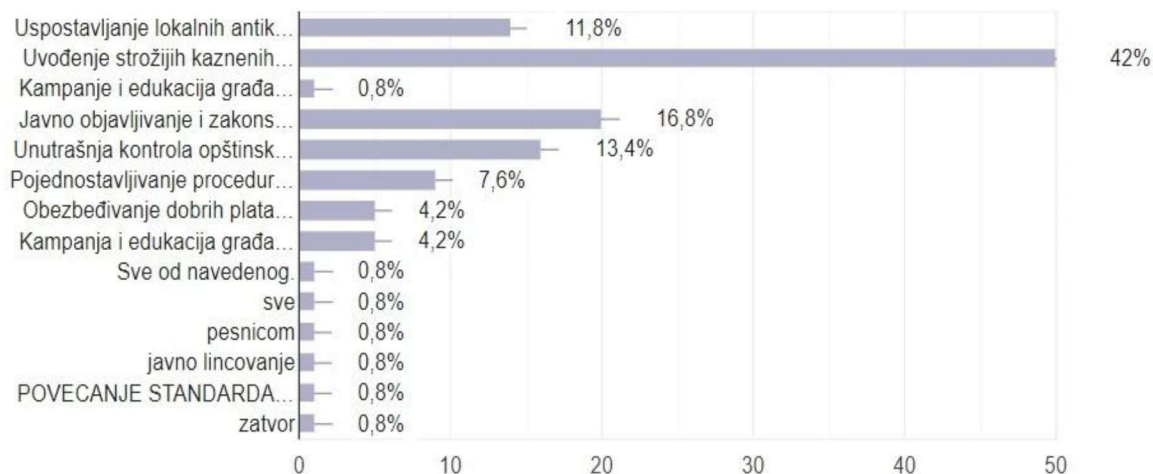

Tabela 6

Ispitanici su naveli da je ključna institucija za borbu protiv korupcije sudstvo - 28,8% (Tabela 7), zatim policija sa 25,4%, nešto manje ispitanih smatra da su to mediji - 20,3%, dok 19,5% veruje da su to same institucije u kojima je primećena korupcija. **Posebno je indikativno da je civilni sektor kod 12,7% ispitanih prepoznat kao značajna institucija u borbi protiv korupcije**, za razliku od tužilaštva koga samo 10,2 % ispitanih prepoznalo kao ključnu instituciju za borbu protiv korupcije.

Koje su institucije ključne u borbi za smanjenje korupcije?

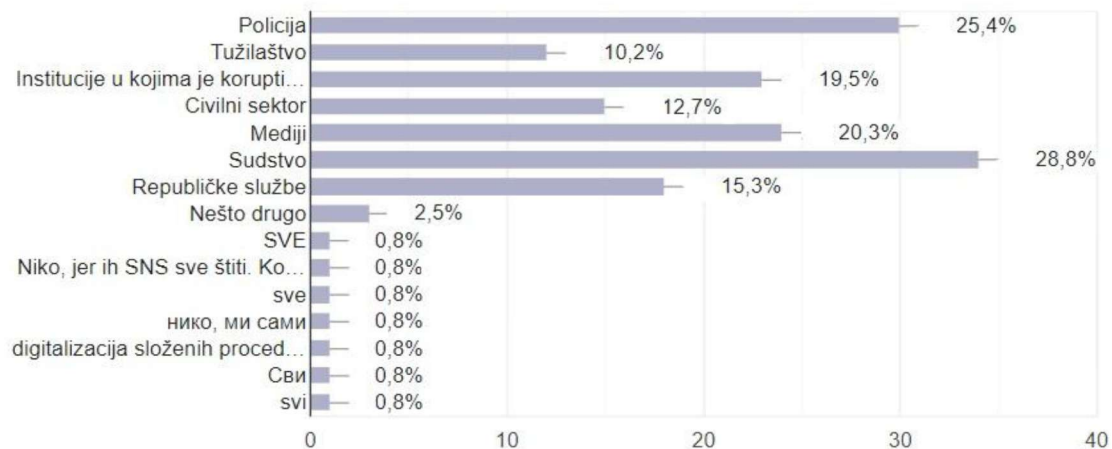

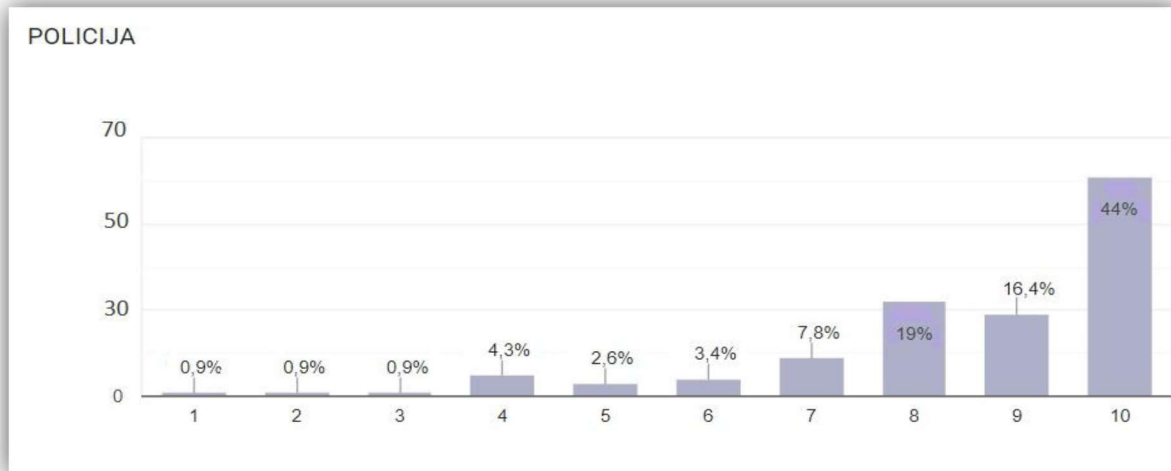
Tabela 7

Naredna pitanja su koncipirana tako da ispitanici na skali od 1 (bez korupcije) do 10 (korupcija izuzetno zastupljena) rangiraju pojedine javne službe.

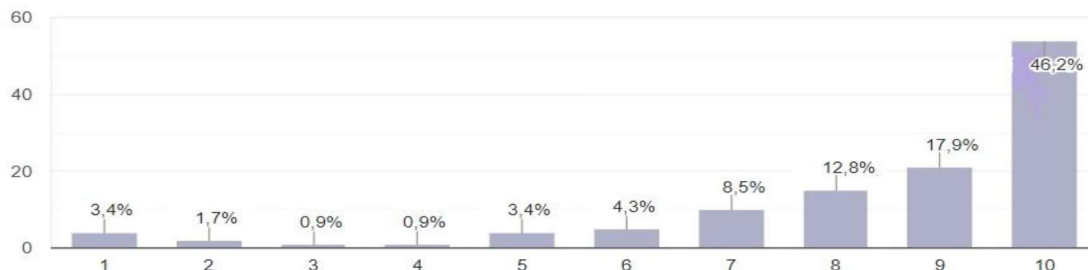
Zabrinjavajući je podatak da je najlošije ocenjena lokalna samouprava, odnosno da je korupcija u lokalnoj upravi zastupljena sa prosečnom ocenom 9,45. Sledeća javna služba je policija sa prosečnom ocenom 8,47, gde je, na osnovu analiziranih rezultata, primanje mita najčešća koruptivna pojava. Zdravstvo se nalazi na trećem mestu sa prosečnom ocenom 8,46, a ispitanici/ce su navodili davanje poklona i novca za pružene zdravstvene usluge kao najčešće primere korupcije u ovom sektoru. Javna služba katastra dobila je ocenu 7,05 što predstavlja, takođe, visok stepen prisutnosti koruptivnih pojava. Sudstvo i tužilaštvo je ocenjeno sa prosečnom ocenom 6,61 dok je školstvo sa 6,23, što izaziva posebnu zabrinutost.

Želimo da istaknemo da je anketiranje obavljeno u periodu kada je u javnosti prisutan pritisak na prosvetu zbog tragedije koja se dogodila u Osnovnoj školi "Vladislav Ribnikar" što je, pretpostavljamo, u značajnoj meri uticalo na formiranje stavova naših ispitanika/ca.

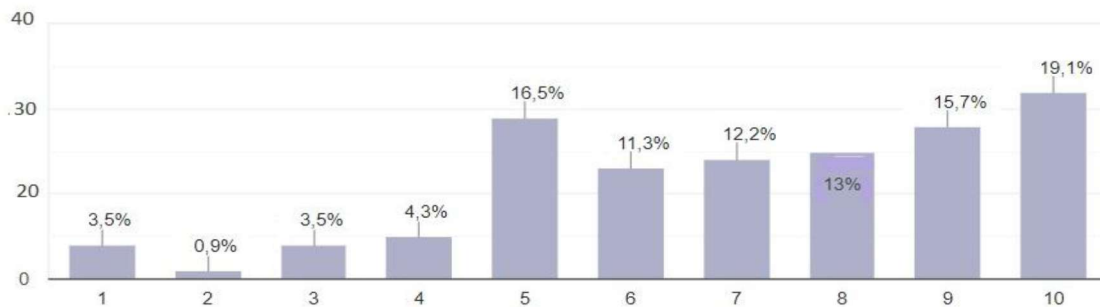

Molimo Vas da rangirate prisustvo korupcije u lokalnim javnim službama na skali od 1 – bez korupcije do 10 – korupcija izuzetno zastupljena.

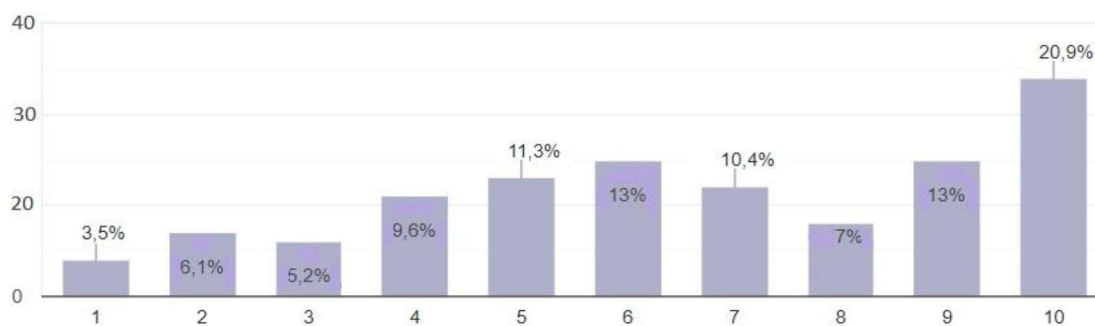
ZDRAVSTVO

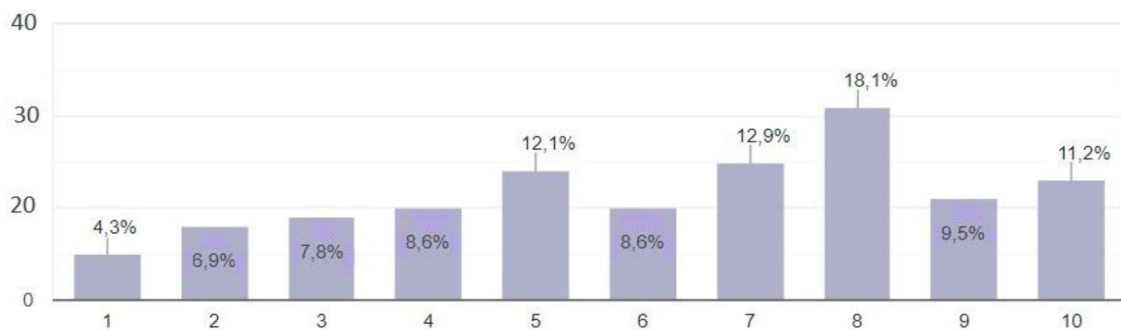
KATASTAR

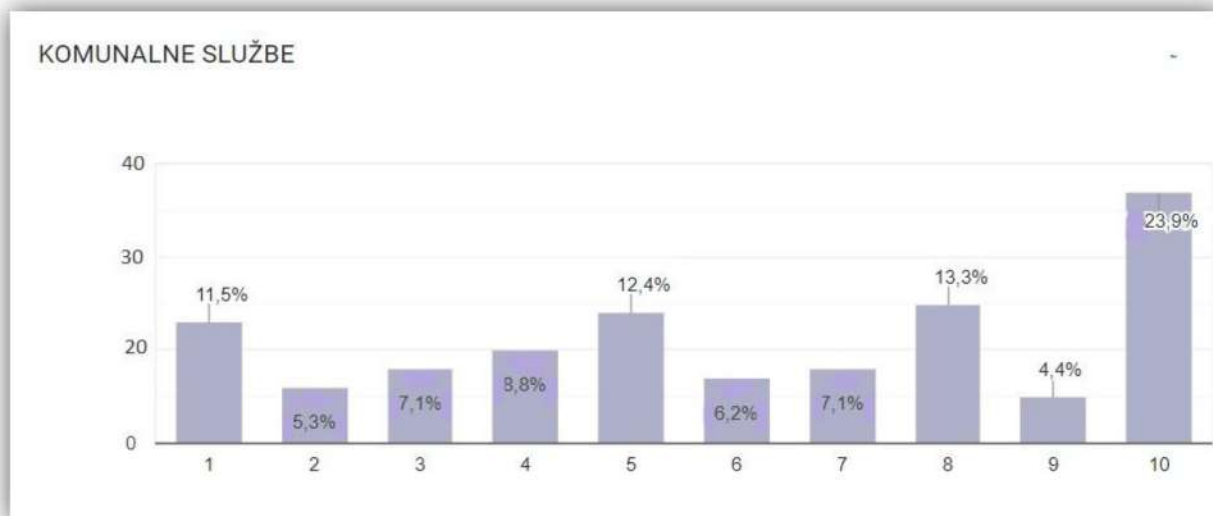

SUDSTVO I TUŽILAŠTVO

ŠKOLSTVO

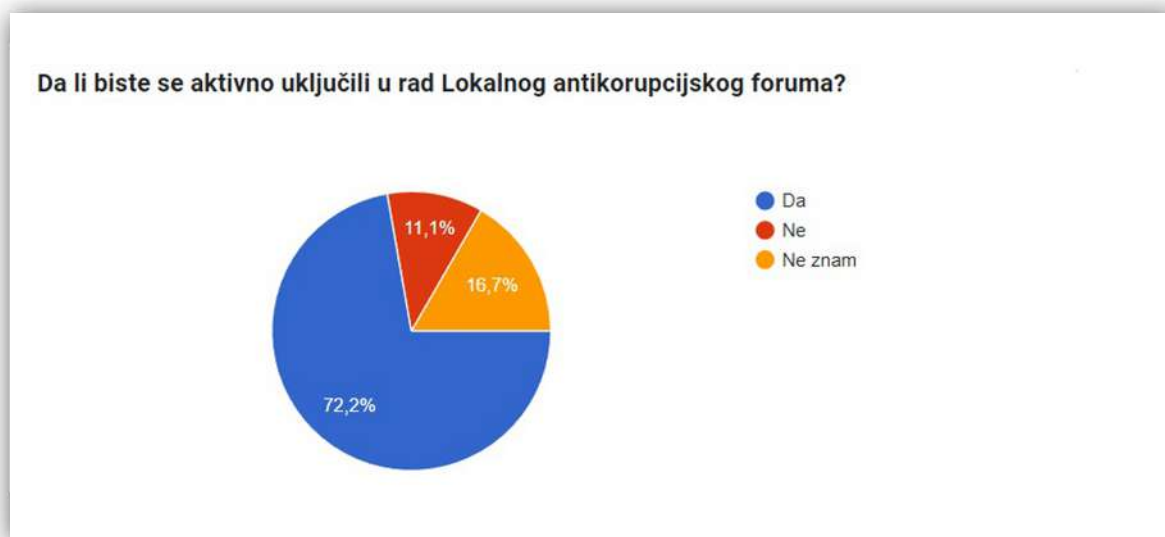

Završno pitanje u anketi je bilo:

Da li biste se aktivno uključili u rad Lokalnog antikorupcijskog foruma?

Od 217 građana/ki, koji su odgovorili na ovo pitanje, 156 je odgovorilo potvrdno. Njih 37 još uvek nije sigurno u svoju odluku, dok SAMO 24 ispitanih tvrdi da se ne bi uključilo u rad lokalnog tela za sprečavanje korupcije. Iako su ovi podaci veoma ohrabrujući, nažalost, naš utisak je da, kada ih poredimo sa iskustvenim, nisu realni.

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

5.1 Zaključci

Suština korupcije nije u količini novca koju prima korumpirani službenik, već u moralnoj šteti koja državu i javnu vlast čine nesigurnom, povodljivom, nedelotvornom i na kraju - nelegitimnom. Samim tim, korupcija ugrožava samu konstituciju države, njen smisao i suštinu, pa je moderno i demokratsko društvo vidi kao štetnu pojavu koju svim sredstvima treba sprečavati, otkrivati i iskorenjivati.

Postojeće antikorupcijsko zakonodavno nije dalo željene rezultate na lokalnom nivou vlasti, odnosno postoji problem odsustva primene antikorupcijske politike na nivou lokalne samouprave. Kao jedan od razloga, može se navesti i zavisnost od centralnih organa vlasti, usled čega dolazi do pojedinih vidova političke korupcije.

Percepcija građana je da je korupcija veoma prisutna. Zanimljiv nam je podatak da je samo jedna trećina anketiranih priznala da je učestvovala u nekom obliku korupcije što nam govori da je reč o ustaljenoj praksi u društvu, kao i o prisutnom strahu za iznošenje ovakvih informacija.

Po nekima je u korenu problema siromaštvo. Bez siromaštva ne bi bilo korupcije. Međutim, čak i ako je siromaštvo osnovni uzrok, ono ne može biti i jedini. Ako je siromaštvo uzrok korupcije, onda je teško objasniti zašto su bogate, imućne zemlje preplavljene skandalima, od kojih je veoma mali broj vezan za one koji bi se mogli nazvati "siromašnim" ili "u oskudici". To bi, takodje, suštinski izjednačilo siromaštvo sa nepoštenjem, što je shvatanje koje su žestoko napali brojni kritičari koji vide ovu navodno potvrđenu vezu kao nešto što gotovo bez razlike kleveće siromašne.

Participacija građana u kontroli rada opštinskih organa je na nezadovoljavajućem nivou. Lokalni organi vlasti u gradu Čačku bi trebalo da uspostave kontrolne mehanizme borbe protiv korupcije za šta je, inače, bio rok 30. jun, 2017. Godinu dana pre naznačenog roka, 2016. godine, Agencija za borbu protiv korupcije RS dostavila je Model svim JLS po kome je trebalo da usvoje Lokalne antikorupcijske planove i oforme telo koje će pratiti primenu ovog dokumenta.

Grad Čačak, do kraja izrade ove Analize, nije uspostavio lokalne antikoruptivne mehanizme. Možda je to jedan od razloga što naši ispitanici/ce kao najveće zamerke u radu lokalnih organa ističu: netransparentnost u radu, slabu informisanost o radu lokalne samouprave (način na koji se donose odluke, planovi i druga pravna akta), odsustvo javne rasprave o ključnim pitanjima za život i rad građana/ki i druge.

5.2 Preporuke

Na osnovu dobijenih rezultata istraživanja o percepciji građana/ki o koruptivnim pojavama u gradu Čačku u periodu od 10.05. – 10.06.2023. godine, autorski tim izdvaja **PREPORUKE**, koje bi svojom primenom mogle doprineti u suzbijanju koruptivnih pojava na lokalnom nivou:

- 1. Uspostavljanje lokalnih antikoruptivnih mehanizama po Modelu Agencije za borbu protiv korupcije;*
- 2. Veća transparentnost u radu lokalnih organa (redovno izveštavanje na web stranici, dostupnost dokumenata i drugih pravnih akata...);*
- 3. Edukacija OCD i medija u oblasti monitoringa i izveštavanja o radu lokalnih organa;*
- 4. Uspostavljanje redovnog kanala komunikacije između organa lokalne vlasti, OCD, medija i građana/ki.*

Na kraju želimo da istaknemo da organizovanje građana i njihov nadzor svih javnih politika nisu neophodni samo zbog kritike vlasti. Saradnja i uzajamna podrška lokalnog civilnog društva i političkih institucija veoma su značajni preduslovi demokratskog razvoja lokalne zajednice. Oni bi trebalo da se međusobno dopunjuju, jer su javni interes i opšte dobro nešto čemu bi trebalo da teže „obe strane”, samo drugačijim metodama i instrumentima.

To je, zapravo, nužan preduslov za postizanje jednog od fundamentalnih ciljeva savremenog demokratskog društva – da „**princip vladanja**” bude zamenjen „**principom dobrog upravljanja**”.

Zahvaljujemo se stručnim saradnicima, volonterima, medijima, udruženjima osoba sa invaliditetom moravičkog okruga i drugim organizacijama civilnog društva, kao i svim građankama i građanima koji su dali svoj doprinos u izradi ovog dokumenta.

Izdavač:

Autorski tim:

Svetlana Kojanović

Dragana Krnetić

Istraživanje na terenu i obrada podataka:

Media Team Leader CK d.o.o - Čačak

Grafički dizajn:

Luka Kojanović

Ovaj dokument je izrađen uz podršku regionalnog projekta SMART Balkan – Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan kojeg implementira Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Center for Research and Policy Making (CRPM) i Institute for Democracy and Mediation (IDM) a finansijski podržava Ministarstvo inostranih poslova Kraljevine Norveške. Publikovani sadržaj je isključiva odgovornost Centra za monitoring i aktivizam - CEMA i ne odražava nužno stavove Centra za promociju civilnog društva, Center for Research and Policy Making (CRPM), Institute for Democracy and Mediation i Ministarsvta inostranih poslova Kraljevine Norveške.